

Människors kraft som motor i regional utveckling

Intryck från Reglabs årskonferens 2024

SAMOKRATI är ett ord vi lärde oss på Reglabs årskonferens i Jönköping. Samokrati – som ett sätt att beskriva styrningen som skapar en värld där vi vill leva tillsammans.

Att utveckla platser gör vi tillsammans – till exempel runt fotbollsplanen Stora Valla i Degerfors, eller i stadens mellanrum mellan hus, vägar och arbetsplatser.

- Vi måste våga leka tillsammans, släppa sargen och se vart det leder, som en av de 330 deltagarna sa.

Människor gör platserns identitet, tack vare eller trots samhällsplanering, eller brist på sådan. Människorna är kraften i platsgörandet. Hur kan regionala utvecklare haka på och nyttja den energin? Årskonferensen 2024 gav många tanketrådar att följa på detta tema.

Fredrik Rakar berättade om Degerfors IF som efter sitt avancemang till allsvenskan lockar hundratusen besökare till orten men andra aktörer tar inte vara på den resursen. Degerfors IF har startat och driver sin imponerande utvecklingsprocess, de har fullt upp med den, ”vi har inte tid att rådda i kollektivtrafik eller paketering av besöksnäringens erbjudanden”, som Fredrik Rakar uttryckte det.

- Vi drar massor av folk till Degerfors, varför vill ingen leka med oss? Varför ringer de inte?

En del samtal i konferensminglet handlade om detta – att det är svårt att haka på, att bygga vidare på andras processer. Det är lockande att uppfinna hjulet på nytt även om det bästa ofta vore att ha tillit till människors kraft, vara uppmärksam och stötta befintliga positiva processer för att underlätta dem. Det är svårt att släppa kontroll, att släppa makt. Eller som någon uttryckte det: ”att släppa sargen och hänga med för att se vart det leder”.

Intuitivt och analytiskt

Jan Jörnmark som fördjupat sig i övergivna platser och försvunna sätt att leva beskrev sitt sätt att arbeta som ”både intuitivt och analytiskt”. Han är ekonomihistoriker, fotograf och författare och beskrev sitt flerdimensionella lärande där fotografier likaväl som GIS och big data bidrar till att synliggöra många lager på en plats – historiska, sociala, fysiska, nutida, framtida. Lager som alla fyller sin funktion i planering för utveckling. Jan Jörnmark använder den tyska metoden Integriertes Stadtentwicklungskonzept för att hjälpa kommuner att systematiskt analysera stadsrummets alla lager och se mönster för få ledning i var och hur man kan utveckla och bygga långsiktigt hållbart.

Både intuitivt och analytiskt kan man också säga att Annika Olofsdotter Bergström arbetar. Hon är forskare vid Blekinge tekniska högskola och undersöker hur platser görs, och för detta använder hon platsspecifika spel. Hur upplever människor olika platser? Vilket användande är platserna designade för? Vilka tar plats på allmänna områden, och vilka gör det inte. Vad gör människor där? Varför? Skulle platsen kunna göras på andra sätt? Annika lät till exempel en grupp utrikesfödda kvinnor utforska ett torg i Ronneby. Genom att starta men inte styra processen följde hon gruppen i de handlingar som deltagarna föreslog. De undersökte torget med ficklampor i mörker, de var där på dagen och hittade på att leka proffs vilket ledde till att

de började mäta torget, räkna träd och bänkar och fundera kring utrymmet. Hur många människor skulle det rymmas där? Hur stor cirkel behöver en människa?

- Förslaget kom upp att vi skulle bjuda in Ronnebyborna att ta sin plats på torget, kanske berätta vad de vill göra där i framtiden. Eller kanske bara rita sin cirkel där.

Vilka ska utveckla en plats, frågar Annika Olofsdotter Bergström, är det tjänstepersonerna med konkreta lösningar eller är det mötena mellan människor och deras relationer?

- Lek är en relationell teknik för att förändra en plats och låta platsen förändra oss. Det bygger på dialog och det finns så mycket att undersöka kring hur engagemang skapas, i oss själva och i grupper.

Att släppa sargen

Att starta men inte styra, att ha tillit och våga släppa. Den svårigheten och möjligheten dyker upp i många av årskonferensens föredrag. Några av rösterna i dialogen efter Fredrik Rakars föredrag handlade om att göra, inte bara prata och planera. *"Regionen borde starta i kraften i det lokala engagemanget", "sluta göra powerpoint, gå ut och fatta beslut och bara kör!"* Även i dialogen efter Annika Olofsdotter Bergströms föredrag lyftes vikten av tillit och äkta involvering med föreningar, civilsamhälle och invånare. Annika använde ordet "samokrati" för att beskriva en styrning mot det som förenar för att skapa en värld där vi vill leva tillsammans.

- Fundera även över ordet tillväxt, vad ska det innebära? Ska man exploatera en plats innan man verkligen har undersökt den tillsammans? Ibland behöver vi vara lite långsammare, sa hon.

Regionen har en viktig roll inte minst för att identifiera energi, starta dialog och stötta, menade även Patric Kiraly som är huvudprojektledare för Between the Line, Uppsalas arbete för att bli kulturhuvudstad 2029. Uppsala planerar 35 000 nya bostäder på oexploaterad mark innan 2050. Vad betyder det för platserna? Ambitionen är att bygga ihop stadsdelsnoder genom att satsa på mellanrummen. Patric förklarar:

- Vi letar goda exempel. Var finns redan nu kultur för de kreativa branscherna i vår kommun, var finns de verksamheterna och företagen? Var har vi möjlighet att inte bara bygga utan att bidra till att utveckla mellanrum och platser där det redan finns krafter?

Patric berättade om det inspirerande exemplet Institute for x, en kreativ frizon i Danmark där befintliga och nya medborgarinitiativ, föreningar och företag tillåts forma platsen efter eget huvud. Bostäder och infrastruktur har sedan tillkommit runt frizonen eftersom fler vill nyttja den energi som skapas. Varför har det fungerat där, frågade Patric Kiraly och gav själv svaret: *"För att tjänstepersoner släppte makt"*.

- Medborgardialoger och inflytande är okej, men att släppa makt är nyckeln.
- Kulturhuvudstad 2029 är bara ett steg i en lång process hos oss i Uppsala kommun. Nu vågar vi öppna famnen och ta in många olika förslag och satsningar, riktningen är det viktiga.
- Ja! Utgå från verkligheten, gå ut och se vad som händer. Att identifiera energi är inte en metod, det är ett angreppssätt. Vi finns ju redan, sa Fredrik Rakar i snackbaren som följde på Patrics framträdande.

- Det vi pratar om idag ger nya arbetssätt, att starta i människorna och ta kliv i det. Det ger hopp, sa Karin Hermansson, regional utvecklingsdirektör i Region Jönköpings län.

Så många lager att bygga vidare på

Att historien om människors liv är en erfarenhetsresurs blev tydligt i författaren Maja Hagermans berättelser om hur foton fångar tiden och får den att återuppstå när vi betraktar dem många år senare. *”Enskilda människors livserfarenheter kommer nära och ger andra perspektiv än de vi är vana vid. Och kanske framtidens människor ser andra saker än vi i våra nutida foton?”*

Maja hade letat fram en historisk bild från den plats vi befann oss på, Jönköping, och visade först det som bilden avsåg att berätta om – en pampig byggnad. Sedan zoomade hon in några pojkar i ena kanten som stod och tittade på fotografen på andra sidan gatan. Kanske hade fotografen struntat i att be dem flytta sig, de var inte viktiga i bilden, men det vi ser är något mer. De står där på trottoaren framför den stora, viktiga byggnaden och ser lite smutsiga och imponerade ut och de är barfota, de saknar skor. Foton tillför nya lager och väcker känslor. De laddar en plats med minnen och nya innebörder.

- Det förflutna är ett framtidskapital. Människor törstar efter fantasi, äventyr och andlighet. Historia skapar känslan av att höra till, att sy fast sig själv på platsen genom att känna till det förflutna, sa Maja Hagerman.
- Så ladda platsen med betydelse, bjud in berättare. Använd det som finns och bygg vidare.

Gunnel E. Vidén